

Obloha na jaře

19.3.2024 - | Astronomický ústav AV ČR

Jarní rovnodennost letos nastane 20. března ve 4:06, začne tak astronomické jaro. V březnu také začne platit letní čas, přesněji středoevropský letní čas (SELČ) - v neděli 30. března si ve 2 hodiny středoevropského času posuneme časomíry na 3 hodiny.

Na jarní obloze najdeme tři jasné hvězdy. Spika je nejjasnější hvězdou v souhvězdí Panny, Arcturus zase nejjasnější hvězdou v souhvězdí Pastýře. Hvězda Regulus ve Lvu nás zavádí do posledního nejvýznamnějšího souhvězdí jarní oblohy. Dalším typicky jarním souhvězdím je souhvězdí Hydry (bájně mořské obludy), která se po obloze táhne v rozsahu téměř 100 obloukových stupňů, a jedná se tak o největší souhvězdí oblohy vůbec.

Jarní nebe na rozdíl třeba od zimního nebo letního neoplývá tolik krásou pozorovatelsky vděčných objektů, jakými jsou například mlhoviny nebo hvězdokupy. Jedná se totiž o část oblohy, kde se díváme mimo disk naší galaxie "Mléčné dráhy", takže hustota hvězd a dalších objektů je zde výrazně nižší než na obloze letní nebo zimní. Ale pokud vezmeme na pomoc hvězdářský dalekohled, tak právě díky tomu, že máme "volný výhled", můžeme obdivovat krásy desítek vzdálených cizích galaxií, nebo dokonce jejich skupin, kterým se říká kupy galaxií.

Velké kupy galaxií se nacházejí v Panně a také v jinak nevýrazném souhvězdí Vlasů Bereniky. Za použití dalekohledu lze pozorovat také několik hezkých dvojhvězd. Jednou z nich je Izar v souhvězdí Pastýře, která je zajímavá tím, že složky dvojhvězdy mají snadno odlišitelnou jasnost a barvu. Jasnější je zbarvena do červena, slabší do modra.

Merkur v největším večerním lesku

Planeta Merkur oběhne okolo Slunce jednou za 88 dní a od Slunce se vzdálí maximálně na 70 milionů kilometrů, což není ani polovina vzdálenosti Slunce-Země. Kvůli malé vzdálenosti je tak nejmenší planeta Sluneční soustavy obtížně pozorovatelná, díky krátké oběžné době se ale nad náš obzor vyhoupne šestkrát až sedmkrát za rok. A právě březnové období je v roce 2024 jediné, kdy bude Merkur dobře vidět večer. Při pohledu nízko nad západní obzor opíše Merkur ve druhé polovině března a na začátku dubna výrazný oblouk.

Slzy nejslavnější ze všech komet - eta Akvaridy

Meteorický roj eta Akvarid je aktivní od 19. dubna do 28. května. Maximum v roce 2024 připadá na noc z 5. na 6. května. Meteory vylétají ze souhvězdí Vodnáře (latinsky Aquarius) z blízkosti hvězdy označené řeckým písmenem éta - odtud pochází jejich název. A vylétá jich opravdu mnoho, proto hovoříme o roji - je to až 50 meteorů za hodinu. Tenhle počet ale platí pro ideální podmínky pozorovatele, zejména kdyby viděl úplně všechny meteory na obloze. Ale to nejde, naše oko není tak širokouhlé. Přesto zůstane hodně meteorů ke spatření. Letos jsou totiž vynikající podmínky. Měsíc couvající k novu se sice bude nacházet přímo v oblasti, kde je radiant, ale jeho slabé světlo meteory nepřesvítí. Maximum eta Akvarid je navíc poměrně široké - i dvě noci před maximem a dvě noci po něm neklesne aktivita roje pod polovinu maxima. Dívejme se především východním směrem a do zenitu, ale meteory se mohou objevit kdekoli na obloze.

Zdrojem proudu prachu, který způsobuje květnové eta Akvaridy, je nejslavnější ze všech komet - Halleyova. Dráhu komety, podél níž zanechává prach, který pak způsobuje světelné divadlo, kříží naše Země dvakrát. V říjnu se na obloze objevují zase Orionidy.

<https://www.asu.cas.cz/articles/2253/19/obloha-na-jare>